

บทความปริทรรศน์ เรื่อง ทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศ (Skill and Technical Learning Management to Excellence)

กาญจนา บุญภักดิ์
Kanchana Boonphak
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
kbankancha@kmitl.ac.th

1. บทนำ

การจัดการเรียนการสอนมีความสำคัญมากในปัจจุบันนี้ ที่มีพระราชบัญญัติให้จัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ศตวรรษที่ 21 นี้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนากำลังคนทั้งสิ้น การจัดการเรียนการสอนก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนากำลังคน เพื่อออกไปรองรับกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า

คุณลักษณะของเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีความรู้ 3 ประการ[1]

ประการแรก คือ มีทักษะที่หลากหลาย เช่น สามารถทำงานร่วมกับคนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว รับผิดชอบงานได้ด้วยตนเอง และรู้จักพลิกแพลงกระบวนการแก้ไขปัญหาได้

ประการที่สอง คือ มองโลกใบนี้เป็นโลกใบเล็กๆ ไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะประเทศไทย เพื่อมองหาโอกาสใหม่ๆ ที่มีอยู่อย่างมากมาย

ประการสุดท้าย คือ เด็กไทยยุคใหม่ต้องมีทักษะด้านภาษา เพราะหากพูดหรือใช้แต่ภาษาไทยก็เหมือนกับมี "กะลา" มาครอบไว้

ดังนั้นหน่วยงานหรือผู้ที่มีหน้าที่ในการพัฒนาคนสู่ความเป็นเลิศเพื่อให้เขาเหล่านั้นได้ออกไปพบกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นใน ศตวรรษที่ 21 นั้น จะต้องมีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ ได้ตาม หลักการที่เรียกว่า การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนมีวิธีการสอนมากมายหลายวิธีด้วยกัน การสอนอย่างเดียวยังแบบเดิมก็ไม่อาจจะช่วยพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศได้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องพัฒนาไปเรื่อยๆ เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน และอนาคต

2. เทคนิคการจัดการเรียนรู้

เทคนิคการสอนที่ผู้สอนสามารถนำมาใช้ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้สนุกสนานเพลิดเพลินกับการเรียนนั้นปัจจุบันมีอยู่มากมาย หลายเทคนิคด้วยกัน ซึ่งจะได้นำเสนอเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้ผู้สอนได้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

เทคนิคและทักษะการสอน คือ ความสามารถในการทำการสอนของครูโดยการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ก่อนอื่นขอกล่าวถึงความสำคัญของทักษะการสอน ซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคนิคการสอน เนื่องจากถ้าผู้สอนขาดทักษะการสอนที่ดีแล้ว ในการดำเนินการสอนย่อมไม่ประสบผลสำเร็จอย่างแน่นอน ทักษะการสอนนั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้สอนจะต้องฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญก่อนการสอนจริง โดยเฉพาะผู้สอนที่เริ่มต้นสอนครั้งแรก จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ ซึ่งถ้าได้รับการฝึกฝนอย่างดีแล้ว จะทำให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในตนเอง เกิดความผิดพลาดน้อยหรือไม่เกิดเลยระหว่างการสอน การสอนก็จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการทั้งผู้สอนและผู้เรียน ผู้เรียนก็จะเกิดความศรัทธาในตัวของผู้สอน ทักษะพื้นฐานของการสอนที่ดี เช่น การถ่ายทอดอย่างเป็นขั้นตอนการสื่อสารที่ดี ระดับน้ำเสียงในการถ่ายทอด ทักษะการใช้อุปกรณ์ต่างๆ เช่น สไลด์ทัศนูปกรณ์ การเขียนกระดาน การแต่งกาย การใช้สายตา การตั้งคำถาม เป็นต้น

ถ้าจัดแบ่งทักษะต่างๆเป็นกลุ่มใหญ่ ได้แก่ ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน ทักษะการบรรยายหรืออธิบายในชั้นสอน ทักษะการสรุป และทักษะการตั้งคำถาม สอดคล้องกับที่กาญจนา บุญภักดิ์ [2] กล่าวว่า ทักษะการสอน หมายถึงความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่ผู้สอนได้รับมาให้กับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ รวมถึงการทำทาง น้ำเสียงของผู้สอน ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียด ดังนี้

1. ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนสามารถใช้เทคนิคต่างๆ เข้ามาช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการการเรียนรู้ในเรื่องที่ผู้สอนจะสอน เช่น รูปภาพ กิจกรรมที่สัมพันธ์กับบทเรียน เล่านิทาน ตั้งคำถาม ทายปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา คู่มือวีดิโอ ฟังเพลง ทบทวนเนื้อหาจากการสอนครั้งที่ผ่านๆมา หรืออื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2. ทักษะการดำเนินการสอน ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะต้องมีทักษะในหลายด้านด้วยกัน ดังนี้

3. ทักษะการใช้ท่าทาง คำพูด เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บรรยากาศในการเรียนสนุกสนาน ดึงเครียด หรือน่าเบื่อ บุคลิกภาพของผู้สอนเป็นสิ่งที่ช่วยให้ห้องเรียนมีบรรยากาศที่ดีขึ้นเช่นกัน เช่น บุคลิกภาพแบบเป็นกันเอง หรือแบบกตัญญู เจาะเบาะแว้ง การเคลื่อนไหวของผู้สอนระหว่างสอนด้วยท่าทางที่เหมาะสม สง่างาม ประกอบกับการแต่งกายเรียบร้อยตามสมัยนิยม โดยคำนึงถึงรูปร่าง วัย และความเหมาะสม ดูเป็นธรรมชาติ การใช้มือประกอบการอธิบายไม่มากหรือน้อยจนเกินไปก็สามารถดึงดูดผู้เรียนให้สนใจการเรียนของผู้สอนได้เช่นกัน อีกทั้งการแสดงออกด้วยสีหน้า สายตาในการสื่อความหมายกับผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนจะเข้าใจได้ถึงความรู้สึกที่ผู้สอนส่งมาให้ และเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน การใช้ น้ำเสียง การออกเสียงดังควบกล้ำ “ร” หรือ “ล” ต้องชัดเจน น้ำเสียงนุ่มนวล น่าฟังเป็นกันเอง มีระดับเสียงสูงต่ำ ในการอธิบายจะต้องเชื่อมโยงเรื่องที่จะสอนกับสภาพแวดล้อมที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นถึงประโยชน์ของการเรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

4. ทักษะการบรรยายหรืออธิบาย เวลาที่ใช้ในการอธิบายไม่นานเกินไป ภาษาง่ายเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและควรจะมีสื่อการสอน ตลอดจนจดตัวอย่างน่าสนใจที่สำคัญต้องครอบคลุมใจความสำคัญได้ครบถ้วนโดยเริ่มจากสิ่งหรือเนื้อหาที่เข้าใจง่ายไปหายังเนื้อหาที่ผู้สอนควรอธิบายด้วย

ท่าทางในการอธิบายน่าสนใจและควรสรุปผลการอธิบายด้วย

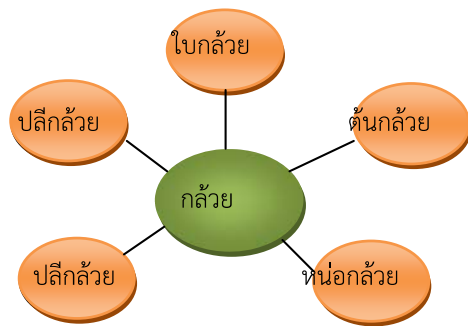
5. ทักษะการสร้างความสนใจ ในการสอนปกติ บางครั้งผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ผู้สอนควรหาเทคนิควิธีการใหม่มาเพื่อเป็นการกระตุ้นหรือสร้างความสนใจเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสนุกสนานและต้องการที่จะเรียน โดยที่ผู้สอนอาจจะใช้เทคนิคต่างๆ มาช่วยสร้างความสนใจผู้เรียน เช่น การเล่านิทานประกอบการบรรยาย การให้ดูคลิปวิดีโอ ประกอบการสอน การสร้างความสนใจในระหว่างสอนที่ผู้สอนทำได้โดยไม่ต้องมีอุปกรณ์ช่วย เช่น สีหน้า ท่าทางของผู้สอนประกอบการสอน เช่น การมอง การยิ้ม การส่ายหน้า โบกมือ ผงกศีรษะ ชี หรือเรียกโดยการกวักมือ เป็นต้น การใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเรียน ควรเน้นหนักเบาในคำพูด การเคลื่อนไหวของครู ครูควรเปลี่ยนจุดนั่งและจุดยืนในระหว่างการสอน การเน้นจุดสำคัญของเรื่อง ระยะการพูดหรืออธิบาย

6. ทักษะการใช้คำถาม ผู้สอนควรตั้งคำถามให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ หลังจากการจัดการเรียนรู้แล้ว ซึ่งคำถามมีหลายประเภท แต่ละประเภทใช้เพื่ออะไรและควรจะใช้อย่างไร กับผู้เรียนระดับไหน คำถามมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน ดังนี้

1. คำถามทั่วไปเป็นคำถามง่ายๆไม่ต้องใช้คำถามลึกซึ้ง
2. คำถามเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดค้น เช่น ถามความเข้าใจ การนำไปใช้ การเปรียบเทียบ หาเหตุผล สรุปผลและหลักการ
3. คำถามที่ขยายความคิดจากการการคาดคะเน คาดการณ์ คำตอบมักจะตอบได้หลายอย่าง คำถามที่ให้ผู้เรียนสามารถเสนอแนวคิด วางโครงการหรือเสนอแผนงานใหม่ๆ ได้หรือเป็นคำถามที่ผู้เรียนสามารถชี้ข้อดีข้อเสียได้และสามารถประเมินค่าหรือผู้เรียนสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้

ในการตั้งคำถามนั้นผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เทคนิคในการถามผู้เรียน เทคนิคเหล่านั้นจะช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนเกิดความเข้าใจตรงกัน เช่น ความมั่นใจในการถามของผู้สอน ภาษาที่พูดเข้าใจง่ายให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบได้หลายๆ คน การเลือกถาม ผู้สอนควรเลือกถามเพื่อจุดประสงค์หรือความต้องการของผู้สอน ให้กำลังใจหรือเสริมแรงจิตใจให้กับผู้เรียน ใช้คำถามหลายๆประเภทในการสอนแต่ละครั้ง กิริยา ท่าทาง น้ำเสียงประกอบในการถามคำถาม หรือผู้สอนอาจจะใช้คำถามรุกรามผู้เรียนเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการถาม

7. ทักษะการใช้อุปกรณ์การสอน อุปกรณ์การสอนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับผู้สอน ที่ต้องการการฝึกฝนการใช้ และเลือกให้เหมาะสม กับผู้เรียนในระดับของผู้เรียนที่มีความ

รูปที่ 2 ผังแมงมุม

และยังมี ผังมโนทัศน์ ผังลำดับขั้นตอน ผังกางปลา ผังวัฏจักร ผังวงกลมซ้อน หรือเร็นไดอะแกรม ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

ผู้สอนที่ดีควรใช้เทคนิคการสอนแบบเน้นทักษะกระบวนการ [5] ในการจัดการเรียนรู้ ตามแผนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมโดยเลือก ได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการสืบเสาะ โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความคิด ลงมือแสวงหาความรู้ และสรุปด้วยตนเอง

2. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด ผู้สอนใช้รูปแบบ วิธีการ และเทคนิคต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความคิด อย่างถูกต้อง มีเหตุผล และน่าเชื่อถือมากขึ้นกว่าเดิม

3. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม ให้ผู้เรียนทำงานกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ควบคู่กันไปกับการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระตามวัตถุประสงค์

4. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง หาแหล่งเรียนรู้ การค้นคว้าความรู้ การวิเคราะห์ และสรุป

5. สรุป

ทักษะ ความสามารถในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความชำนาญ เช่น การสอน ครูที่ดีจึงต้องมีทักษะการสอนที่ดี มีความชำนาญในการสอน การเลือกสื่อการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน การใช้กิริยา วาจา ท่าทางประกอบการสอน มีวิธีการตั้งคำถาม ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจ หรือสร้างความสนใจผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

เทคนิค บางครั้งอาจหมายถึงความสามารถในการสอนแต่ในความเป็นจริงควรจะเป็นวิธีการที่ทำให้การสอนนั้นมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น หรือทำให้การจัดการเรียนรู้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] อนง สันธสิริ
<http://anongswu502.blogspot.com/>
26 มกราคม 2556
- [2] กาญจนา บุญศักดิ์. 2557.
การจัดการเรียนรู้สำหรับครูมืออาชีพ.
กรุงเทพฯ : มินิเซอร์วิส ซัพพลาย.
- [3] **ทักษะและเทคนิคการสอน.** เข้าถึงได้จาก
<https://thanaphon160333.wordpress.com>.
สืบค้นเมื่อเดือน สิงหาคม 2554.
- [4] ทิศนา ขัมมณี. 2552. **ศาสตร์การสอน.**
กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- [5] สุธนะ พามนตรี. ผู้สอนที่ดี.
เทคนิคการจัดการเรียนรู้. โรงเรียนจุฬาภรณ
ราชวิทยาลัยเลย สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 เข้าถึงได้จาก:
<https://www.gotoknow.org>.
(วันที่ค้นข้อมูล 7 พฤษภาคม 2558.)